

Cuba Hấp Hối

Vũ Hiến

Trong những ngày qua, cứ vào lúc chiều tối sau khi mặt trời lặn, nhiều người dân Cuba lại mang nồi niêu ra gõ âm ỉ như một cách để phản đối chế độ độc tài mà họ cho là nguyên nhân đã gây ra tình trạng cuộc sống ngày càng trở nên tồi tệ.

Vào ngày 14 tháng 3, hàng trăm người biểu tình đã hô vang khẩu hiệu: “Tự do! Tự do!” – trong khi họ đối đầu với một nhóm an ninh ở bên ngoài trụ sở đồn công an tại Morón – một thành phố với khoảng 70.000

dân nằm gần bờ biển phía đông bắc Cuba. Một số đoạn video được đăng tải trên mạng xã hội cho thấy những người biểu tình sau đó đã tuần hành về phía trụ sở của đảng cộng sản đang cầm quyền. Người biểu tình ném đá vào tòa nhà và tìm cách phóng hỏa đốt trụ sở này. Một số người khác trèo lên tầng hai của tòa nhà, ném giấy tờ và đồ đạc xuống đường, rồi châm lửa đốt. Vào thời điểm diễn ra cuộc biểu tình, thành phố Morón đã bị mất điện suốt 30 giờ liền.

Trên khắp đảo tiếng gõ nồi niêu phản đối ngày càng vang vọng hơn trong khi Cuba chìm vào bóng tối gần như mỗi đêm; màn đêm ấy giúp che giấu danh tính của những người biểu tình tại một đất nước mà chính quyền độc tài toàn trị luôn giám sát chặt chẽ mọi hoạt động người dân và đàn áp thẳng tay mọi tiếng nói bất đồng.

Kinh tế suy sụp

Nền kinh tế Cuba đang đứng trên bờ vực sụp đổ, tình hình càng trở nên trầm trọng hơn bởi lệnh phong tỏa dầu hỏa do chính quyền Donald Trump áp đặt cùng với lời đe dọa áp thuế trừng phạt đối với bất kỳ quốc gia nào vận chuyển nhiên liệu tới Havana.

Đảo quốc cộng sản này từ lâu đã bị lún sâu vào cuộc suy thoái kinh tế nghiêm trọng do các chính sách quản lý yếu kém kéo dài trong nhiều thập niên, trong khi chính phủ gần như cấm đoán mọi doanh nghiệp tư nhân hoạt động và nắm quyền kiểm soát hầu hết các dịch vụ cũng như các cơ sở kinh doanh. Nền kinh tế do nhà nước điều hành này đã bắt đầu sụp đổ từ rất lâu trước khi lãnh tụ độc tài của Venezuela – đồng thời cũng là ân nhân của chế độ cộng sản Cuba – Nicolás Maduro bị Hoa Kỳ bắt giữ; chính ông này là người đã cung cấp nguồn dầu giá rẻ cho chính quyền Cuba.

Trong nhiều năm qua, đảo quốc này đã phải hứng chịu những đợt **mất điện** kéo dài nhiều ngày do hệ thống lưới điện cũ kỹ lạc hậu vì thiếu vốn đầu tư. Cuộc khủng hoảng năng lượng lại càng trở nên trầm trọng hơn sau khi Maduro bị bắt giữ vào đầu tháng 1 vừa qua.

Kể từ đó, chính quyền Cuba đã ra sức tìm đủ mọi cách để cắt giảm mức tiêu thụ nhiên liệu. Các lớp học tại đại học phải tạm ngưng, giao thông công cộng bị cắt giảm mạnh, các hoạt động du lịch đều bị đình trệ, trong khi các hãng hàng không buộc phải ngưng các chuyến bay do thiếu xăng. Các bệnh viện đã tạm dừng mọi ca phẫu thuật ngoại trừ các ca cấp cứu, còn nông dân thì chật vật trong việc vận chuyển sản và chuỗi xanh ra chợ tiêu thụ.

Người dân Cuba thường đập xoong nồi mỗi khi tình trạng mất điện kéo dài quá lâu, đặc biệt là tại thủ đô Havana. Vào những buổi sáng sớm, đặc biệt là cuối tuần, người dân hòa nhau đồng loạt đập xoong nồi âm ỉ tại các khu phố ở Havana, cũng như tại nhiều thành phố khác như Santiago.

Theo Cubalex – một tổ chức nhân quyền có trụ sở tại Hoa Kỳ chuyên giám sát tình hình trên đảo quốc – cho biết các cuộc biểu tình thuộc mọi hình thức đã gia tăng từ 31 vụ trong tháng 1 lên 60 vụ trong tháng 2, và đạt 130 vụ trong nửa đầu của tháng 3.

Hậu quả của chính sách sai lầm

Chế độ **cộng sản** Cuba từng gặp khó khăn trước đây, nhưng lần này có thể sẽ khác. Hầu hết tình trạng thiếu thốn trên đảo quốc này là hậu quả của các chính sách cộng sản vốn chỉ **dành ưu đãi cho giới chóp bu trong đảng, cưỡng chiếm tài sản của tư nhân và bắt bớ những người bất đồng chính kiến**. Nạn đói đang lan rộng khắp nơi trong nước; xà bông và các vật dụng vệ sinh cá nhân trở thành những món xa xỉ đối với đại đa số người dân. Đây là một chế độ áp đặt sự độc tài lên giai cấp vô sản, chứ không chế độ của giai cấp vô sản như họ thường rêu rao.

Đảo quốc này cuối cùng đã cạn kiệt nguồn tiền viện trợ từ bên ngoài, nhưng lần này, Hoa Kỳ có thể sẽ không ra tay để giúp chế độ tồn tại. Chính quyền Trump đã cắt đứt nguồn dầu hỏa rẻ mạt từ Venezuela sang Cuba – được cho là nguồn huyết mạch kinh tế chủ chốt giúp cho chế độ duy trì sự sống còn của họ trong nhiều năm qua.

Hãng thông tấn Bloomberg đưa tin cho biết một tàu chở dầu của Nga đang trên đường tới Cuba; sự kiện này sẽ là một thử thách để xem lệnh cấm vận của Hoa Kỳ có giữ vững hay không – và cũng là một thử thách đối với “Học thuyết Donroe” của ông Trump, vốn nhằm **ngăn chặn các thế lực thù địch xâm nhập vào khu vực châu Mỹ**. Cuba là một đồng minh tin cậy của Nga và Trung Quốc, đồng thời đã góp phần lan truyền cách mạng cộng sản và từng gây ra tình trạng hỗn loạn trên khắp châu Mỹ.

Trong khi đó, tình trạng bất ổn trong lòng dân chúng đang buộc chế độ này phải lưu tâm – một dấu hiệu cho thấy chế độ đang rơi vào thế cùng quẫn. Trong một bài phát biểu trước toàn dân vào đầu tháng 3, ông chủ tịch nước là Miguel Diaz-Canel – nhà độc tài đương nhiệm và cũng là người kế thừa dòng họ Castro – cho biết Cuba hiện đang tiến hành đàm phán với Washington. Điều này cho thấy chế độ cộng sản Cuba đang cần được tháo gỡ khỏi lệnh phong tỏa dầu hỏa, cũng như được nới lỏng khỏi các lệnh cấm vận của Hoa Kỳ đối với hoạt động đầu tư của ngoại quốc.

Tim đường sinh tồn

Mới đây, Oscar Pérez-Oliva Fraga – cháu gọi Fidel và Raúl Castro bằng ông và hiện là phó thủ tướng Cuba – thông báo rằng những người Cuba đang sinh sống ở nước ngoài sẽ được phép đầu tư và trở thành chủ sở hữu các doanh nghiệp ở trong nước. Thông báo này ít nhiều đã mang lại một cảm giác đầy mỉa mai đối với cộng đồng người Cuba lưu vong tại Hoa Kỳ – là những người mà tài sản và của cải của họ đã từng bị chế độ tịch thu từ nhiều năm về trước. Luật pháp hiện hành của Hoa Kỳ **không cho phép các hoạt động đầu tư như vậy**, mặc dù bộ tài chính vẫn có thể cấp các giấy phép đặc biệt – như một số trường hợp mà chính quyền Joe Biden từng thực hiện.

Trong các cuộc đàm phán, có lẽ chế độ cộng sản Cuba đang kỳ vọng vào một sự lặp lại của thời chính quyền **Barack Obama**, khi Hoa Kỳ bình thường hóa quan hệ với chế độ độc tài, mở cửa trở lại tòa đại sứ Hoa Kỳ ở Havana, và đẩy mạnh nỗ lực khôi phục hoạt động du lịch của người Mỹ tới đảo quốc. Giả thuyết của Obama đưa ra là chính sách “tiếp cận” với chính quyền độc tài sẽ khiến họ cởi mở hơn và cải thiện đời sống cho người dân Cuba. Tuy nhiên, **điều đó đã không xảy ra**. Chính quyền độc tài đã thu tóm nguồn ngoại tệ mạnh, đồng thời ép buộc người dân phải sử dụng đồng peso vốn chẳng có chút giá trị nào. Sự phẫn nộ trong công chúng âm ỉ cháy cho đến khi các cuộc biểu tình bùng nổ vào ngày 11 tháng 7 năm 2021, và chính quyền đã tung ra một chiến dịch đàn áp tàn bạo. Ước tính cho đến nay vẫn còn khoảng 1,000 tù nhân chính trị đang phải mòn mỏi trong các nhà tù tại Cuba.

Sau **67 năm dưới ách cai trị chuyên chế**, người dân Cuba đang mong chờ một cuộc cách mạng thứ hai thực sự. Điều này đồng nghĩa với việc phải tạo áp lực để đòi hỏi giới lãnh đạo hiện thời phải từ bỏ quyền bính. Tổng thống Trump và Ngoại trưởng Marco Rubio – một người Mỹ gốc Cuba – có thể thúc đẩy việc thành lập một chính phủ chuyển tiếp sau đó, bao gồm cả những người dân Cuba lẫn những người Mỹ gốc Cuba sẵn

sàng trở về để xây dựng đất nước. Cho đến khi việc này xảy ra, một chính sách tạo áp lực phải tiếp tục được duy trì.

Vũ Hiến